

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Csapó-utca 373. sz</p>
--	--	---

A böjti napok évadján.

I.

Mikor így, a böjti napok elején szemem elébe kerül a hirharangosoknak (vulgo: reporterek) ama banalis lap-tölteléke: „Lezajlottak a farsang vigalmas napjai. A fényes termek csillárai kialudvák. A ragyogó bálai toillettek pihenő szállásaikra vonulnak. Karneval herczeg meg lehet önmagával elégedve. Volt fény, pompa, zene, vidámság — quantum satis. Ismét nyughatik egy évig szerzett babérain . . . A sima parkettet a szentegyház márványkövei, a ragyogó csillárokat az oltári gyertyák mystikus világa, a parfümös termeket a tömjén illattal saturált szentegyház boltives hajói váltják föl, a zene vidám akkordjai helyett a vallás szolgájának méla bus szavai fogadnak: pulvis et umbra sumus, . . . memento mori!“ — mondom, mikor így a böjti napok elején ezeket az évről-évre előkerülő megsokkott frázisokat olvasom, fizikailag nem jól érzem magamat. Dehát én uram! nem természetes-e ez, ha a bibliát kártyahalmaz, az urasztali kelyhet liqueurös palaczkok, a papi süveget champagneres klakkok közé keverve látom. — Mert nem veszik komolyan azokat az igéket; mert az csak frázis, üres szólam ő nálók.

Dehát miért hozakodom én ezzel itt elő? . . .

A „szentegyházi évkörök“ nagy fábrikáló mestere, a római kuria, az Idvezítő negyven napi böjtlését utánoztatni akarván, úgy látta jónak, hogy Megváltónk keresztrefeszítettése emléknepjéhez hat heti böjtön át vezesse hiteit. Tudjuk, hogy ez az egész böjtlési rendszer merőben illuzóriussá van téve. A klérus latifundiumokkal rendelkező része böjtöl — szentelt sonkán és izletes harsa fiókokon; a laikus elem nagy része böjtöl — bölcsőtől korporsóig — málé kenyeren és árpa kóficzon. És hangzanak „a tömjén illattal saturált szentegyház boltives hajói alatt“ a jól táplált arczu vallás szolgáinak ajakukról, a kiéhezett és lesóványkodott jámbor keresztények (!) füleibe az ájtatos igék, hogy így, hogy úgy sanyargassák meg az ő testüket, mig el nem jó az Urnak ama nagy és itéletes szent napja. És van hamuhintés, van nagy alázkodás; mert hi-

szen még a reporterek is csiripelik, hogy pulvis et umbra sumus, meg kell emlékezni a halálról, a porból lételről, a porrá válásról. És emlékeznek egész hat héten át, és mennek a Golgothára, a kinszenvedés helyére, a Jézus keresztje alá, hogy ott lemorzsolhassák a rosariumról: „Szűz Mária, Isten anyja, könyörögj érettünk!“

Hát én előttem igen nagy a hasonlóság a fentisztelt reporterek és a „Szentegyház“ emberei viselkedésében. Mert ezek, mint amazok nem látszanak komolyan venni az egész dolgot, tessék-lássék minden ő munkájok.

És ez nem csoda. Minden szavokat, minden tettöket megfosztja tartalmától egy nemesebb s magasztosabb idealismus hiánya, mely annak lelkét, való életet kölcsönözne; s így lesznek frázisgyártókká, formalismus embe-reivé.

Mert ama „szentegyházról“, a r. katolikusról t. i., mint vallásos, lelki, szellemi közösségen alapuló societásról szólván, nem bírok nékie valami fenségesebb, valami dicsőségesebb idealismus birtoklását tulajdonítani, holott legmagasabb cél gyanánt „pápa ő szentségének immunitása“, s a föld kerekiségének mind a tengerek véghatáráig hatalmi szférájába leendő bevonása lebeg szemei előtt.

Facta loquantur. Ha mi nem mondjuk is, a karácsonyi allocutiók nem hiesztelik is, kifecsegik a vaticán — verebei.

No de nem szándékom a romanismus üres formái miatt jajongani. Végre is meggyőződésem, hogy azokat a csingő-bingő hajtásokat lemetszegeti elvalahára a fenségesebb ideálért lelkesülő korszellem áldásos fuvallata, talán épen az által, hogy lelkét, megifjító erőt lehell beléjük; minek láttára részünkről — a confraternitásból kifolyólag — számithatnak a gyönyörű antiphoniára: „Ennek örül föld, tenger és a menny vig kedvében; minden élő állatok, sok rendben, mik égen, földön vannak, sok részben; fák, füvek és minden virágok, ujnak örömben.“

Ennek a megifjító, pezsgésre keltő, illatos virágokat fakasztó tavasznak a hirmondójául kell vala tekintenünk azt az enyhe szellőcskét, mely Simor biboros érsek ez évi böjti körleveléből felénk szállva legyinté arczainkat. —

Lám ő eminenciája nem ajánlgatja immár a bőjti menut, mint üdvösség szerző oklevelet; nyilván önmaga is tapasztalta, hogy olcsó husnak hig a leve; azért hát majdnem oly formán szól papjaihoz, mint midőn édes Megváltónk mondá vala: „Te pedig mikor bőjtölsz, kend meg a te fejedet és orczádat mosd meg. Hogy ne láttassál az embe- rektől bőjtölmi, hanem a te Atyádtól, ki titkon vagyon és a te Atyád, ki néz reád titkon, megfizet néked nyilván. Ne gyűjtsetek kincset e földön, hol a rozsdá és a moly meg- emésztí, és a hol a lopók kiássák és ellopják azt. Hanem gyűjtsetek magatoknak kincset mennyországban, hol sem a rozsdá, sem a moly meg nem emésztí, és hol a lopók ki nem ássák, sem el nem lopják. Mert a hol vagyon a ti kincsetek, ott leszen a ti szivetek is. A testnek lámpása a szem. Azért ha a te szemed tiszta lejénd, mind a te egész tested világos leszen. Ha a te szemed homályos lejénd, az egész tested is homályos leszen. — Ha azért a te benned való világosság homályosság, a homályosság mennyivel nagyobb leszen?“ Máté VI. 17—23.

Hogyan, így szólana ő? Nos nem épen így; hanem úgy egy kissé pedzi már. Mert minekutánna hivatkozik Német- és Franciaország papjaira, kik fájva nélkülözik a hitoktatás szent munkáját, és a vallásoktatásban rest és hanyag papokra kárhoztató ítéletet mond: oly hurokat pen- get, a melyek kellemes disszonanciát keltenek a biboros papoktól idáig hallott nótákkal. — Ő eminenciája úgy tapasztalá, „hogy a hol a nép és az ifjuság ok- tatása elhanyagoltatik, ott minden ros- szabbra fordul, ott a tudatlanság, vakság, tévely, bűn és bizonyára a vétkezésre oly nagy szabadság uralkodik, hogy a vallásnak alig van nyoma.“ Bölcse dolog, hogy ő eminenciája is megismeri immár az ur Krisztus igéjének igaz mondósá- gát: „Ha a te szemed tiszta lejénd, mind a te egész tested világos leszen. Ha a te szemed homályos lejénd, az egész tested is homályos leszen.“ Azért hát az egyház szolgálói jó és helyes életmóddal is oktassák az embereket a ker- erkölcsre, mert így parancsolja ezt (azt várnók, hogy va- lamelyik szent egyházi atya; nem, hanem) a Krisztus. Teljesítsék hát az Isten akaratát, hogy megnyerhessék (kétségen kívül szűz Mária égi malasztjait; óh nem, hanem) a Pál apostol dicsekedését; „az igazság koronáját“ . . .

Én ezeket az örvendetes szólásokat nem kommentá- lom. Csak a mondó vagyok, hogyha egy fecske nem is csinál nyarat, az a fenségesebb idealismus kezdi magát befészkelni oda át is; s ha egyszer fészket rakott, mind sűrűbben fogunk hallani szép hangicsáló szerszámok — zengő ércz és pengő czimbalom — helyett, amolyan vidám hangokat, a milyenek a kikeletre nyíló mezőség felett pa- csirták ajakán keletkeznek, és a melyek azt fogják jelen- teni, hogy a csonttá fagyott romanismus is engedni kény-

telen „a felülről jövő világosságnak.“ Innen aztán csak egy lépés lesz a tömjénfűst kasszálásához, hogy ne homályo- sítsa többé a szemeket, s velök együtt az „egyedül idve- zítő egyház“ szent testét.

Szó a mi szó, Simor ő eminenciája szép témát adott föl papjainak „a bőjti napok évadján“ való elmélkedésre. S ha lányasszonyom érthet belőle, hát mi, menyemasszony nem értenénk, kivált így „a bőjti napok évadján?“ . . .

Megfelelünk rá egy másik cikkben.

F. Varga Lajos.

(Vége köv.)

Deborá éneke.

(Folytatás.)

E leírás rohanó rhapsodicus lépéssel a lehető legszebb balladai. Hogy ki kér vizet s ki ad viz helyett tejsűrűt a futásában szomjuságtól már-már elepedtnek, ez nem említettik meg. Tudja mindenki. Sziszera, Jehova megzavarván hadseregét, futásban keres menedéket, de miután látja, hogy a nyomban üldözők keze elől így sem menekülhet, a kenita Heber feleségének, Jáélnak sátorára felé irányozza útját. Jáél női nyájassággal behívja s a vi- zet kérőnek tejet ad egész szivességgel, szóval ellátja és takar- gatja a menekültöt. De aztán szeptet vesz elő és kalapá- csot s a mit sem gyanító Sziszeraanak fejét szétzuzza, mire az eszméletét veszítve elájult, meghalt (4r. 17—21). E szárazon ösz- szeállított esemény van páratlan művésziességgel kirajzolva e v.-szakban. Ugy hogy látni véljük, mily gyorsan ott terem az egy- szerü sátorban az előkelő, a rettenthetlen hadvezér ellágyult szívvél; hallani véljük, mint kér lihegve vizet s mily nyájasan nyújtja neki a tejsűrűt a szives házi nő; de egyszermind látni véljük az elkeseredett nő mint nyul vakmerő hévvel a gyil- kos szeg után s a nehéz kalapácsához (szó szerint: munkások kalapácsa) s mint végzi vele véres munkáját s mint rogyik össze, mint terül el, mint dől meg a száz csatát vitézül kiállott hős . . .! Harzi szenvedélytől elkapott női lélek rajzolja itt szín- tén ily állapotban levő nőtársának véres tettét, ezért e rajz oly megható, oly kegyetlen . . . Hagyjuk e képet, vérrel van az festve! . . . Mint minden képe a csatának!! A női sziv még szen- vedésében sem tagadhatja meg magát; ezt olvassuk a köv. 10-ik v.-szakban. A mit itt Deborá Sziszera édes anyjáról, a hős fiát váró . . . veszített édes anyjáról mond, az minden inkább, csak gúny, csak szatira nem!

Az édes anya fájalmát, elvesztett gyermeke felett, egyszerű női sziv képtelen kigunyolni. Legalább Deboráé az volt. Az a néhány szó, mit ő Sziszera édes anyjának szentel, az a részvét, az el nem titkolható részvét szüleménye. Mintha látnók az ablakában álló édes anyát; aggódva várja fiát a harcából . . . hiszen a ki egyszer oda ment, az kezét fogott a halállal! Mintha hallanók, mint kérdezi nehéz aggályok, sujtó balsejtelmek között: mért, mért késik jönni?? Nem ér semmit, hogy a környezetében levő fejedelmi nők megnyugtanni akarják; lehetetlen ez . . . rosztat sejtő lelke ismétli lázasan a fentebbi kérdést. — Mily finom e rajz! A gyöngye édes anya mély fájalmát csak gyöngye női sziv képes így rajzolni! Jibbáb ár. λεγ. rokon az arab: 'ábba (primae hamza)val, mely a II. formában (= 'abbaba) = vociferatus est, lamentatus est = siránkozott, sirva kiáltott. (Kü-

lönben ez ige az ujjongó öröm kifejezésére is használtatik.) Rekeh, merkábá = szekér, harci szekér fogat; eheru = iharu, piél. Szárim = királyi udvarnokok (Gen. 12, 15; 1 Kir. 4: 2 stb.); tehát Szároth = előkelő nők, udvari hölgyek, Sziszera anyjának fejedelmi udvarában. Hogy abban, a mi ez utóbbiakról mondatik, némi guny van, az félreismerhetlen. Nekik hivatásuk volt a fejedelmi édes anyát megnyugtanni; bölcseknek nevezi őket Debora, mint a kik találgtják a késlekedés okát, pedig ki nem találhatják. („De ő visszatéríti beszédeit, kérdéseit magának“, — sibi, — szószerint.) Raham = leány, rabnő, mint legbecsesebb zsákmány legelő említve. Egy leányt, 2 leányt egy férfi fejének t. i. osztanak = minden férfinak egyet vagy épen kettőt. E szók: lezavve'ré sálál, sok magyarázatra adtak okot. Réville, Ewald sálál — helyett ségált olvasnak, — egészen önkényesen, s itt Sziszera nevére találunk czélzást. Kemink ama szakakat így fordítja: vestes acu pictas, meo collo praedam s azt mondja, hogy itt a beszélő udvari nő azon reménynek ad kifejezést, hogy zsákmányt ő is kap. Ez értelmezés messze esik a szövegtől; hiszen e nő arról szól, hogy a hősök a zsákmányt egymásközt osztják szét. Cassel: a zsákmányt eljettettek nyakára; Bachmann: a zsákmány nyakára részére. A zsákmányon értik ők (nem a zsákmányolt állatokat, — Rosenmüller, Maurer: „jumenta bello capta“), (nem is az elfogott rabszolgákat, hanem) a fogoly-nőket, ezek nyakára osztják szét a finoman szőtt tarka ruhákat. Elég jó értelem, mégis nehézkes. Legjobb (a LXX. után: τῷ ταραχῆν αὐτοῦ ἐκάλει), a lezavve'ré-t, lezavve'ró-nak olvasni s így fordítani: zsákmányt az ő (Sziszer) nyakára; különben is sálál ily (tulajdonképi) értelemben előzőleg már 3-szor jött elő. — E kifejezéssel vége szakad balladai módon a történet elbeszélésének. Hogy megjött-é Sziszera későbbben, megnyugtatta-é az édes anyai aggódó szívet, vagy elveszett, elvérzett-é: nem említi Debora. Hiszen mindenki tudja véres sorsát. Az elbeszélés végén ott látjuk lebegni az éneklő nő gondolatát: Sziszeranak nem kell zsákmány, ő maga lett a halál zsákmánya.

„Áldjátok Jehovát, Izrael dicsőséges Istenét“, e felhívással kezdte Debora, mint prófétanő, énekét; s midőn röviden befejezi azt, szintén mint prófétanő szerepel. Semmi sem lehet azért szövegellenesebb, mint az, ha itt mint óhajzt fogjuk fel, az éneket záró 2 sort, így: Így veszszenek el (Luther, Károli). A kén sem pusztán Sziszera meggyilkolására viendő, hanem az egész ének tartalmára; a gondolat ez: mint ezek az ellenséges harcosok, Sziszerával együtt elpusztultak, így fognak elveszni stb. Az analog gondolat idevonatkozólag Zsolt. 1. 6-ban található: a gonoszok utja elvész. A Jehovát szeretők megragadó hasonlatban a ragyogva kelő nappal vettetnek egybe (Gen. 19: 23); visszhangja a Jelenések könyvének e szavaiban található: Καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. (v. ö. Mát. 13: 43.) Jehova szeretete, (Ex. 20: 6, Zsolt. 5: 12; 31: 24 stb.) és a kegyeseknek fényes dicsősége, e két nagy prófétai gondolat zárja be az éneket.

Jól tudom, hogy e magyarázási kísérlet rövid és sok olyat mellőzött, mire pedig ki kellett volna terjeszkednie. Szolgáljon e tekintetben mentségemül e becses lap szük és sok oldalról igénybe vett tere.

Legyen szabad most Jáél tettére néhány megjegyzést

tennem. Bachmann lapokat szentel e kérdésnek s összehasonlítja Bir. 4, 9; 5, 24—27; és 5, 31 helyeket.*)

Szerinte 4r. 9-ből kihozhatólag Jáél tette Isten által, Debora utján előre megjelentettnek tűnik fel; de megjegyzi, a) hogy bár Sziszera meggyilkoltatása az isteni jóslat beteljesedésének látszik is, nem lehet azt Isten által akart tettnek tekinteni; a gonosz, az Isten akarata ellenére történendő is tárgya lévén az isteni előretudásnak. b) bár Bir. 5: 24 szerint áldást mond is Debora Jehova (angyala) nevében az orgyilkos Jáélra, ez áldást, Isten országát tartva szem előtt, kell megítélni. c) 5, 31-ben a prófétanő szól örök, — mert az isteni igazságosságon alapuló — igazságot. Sziszera halálában az isteni büntető igazság példáját látja Debora; Sziszera büntető eszköz volt Jehova kezében; de visszaélt ama büntető hatalommal, melyet Jehovától nyert, Izrael fegyelmezésére vonatkozólag; s mint ilyennek, ki ellenségévé lett az Isten országának, vesnie kellett. A prófétanő tehát nem politikai álláspontjára ítélt Jáél tette felett, az ő álláspontja vallásos-teleologiai. Jáél tehát eszköz Isten kezében Sziszera elvesztésére, mint Jéhu Aháb házának kiirtására (2 Kir. 9, 6 s köv.), a médek és persák Babel megbüntetésére. (És. 13, 33. 17.) Már ha Jéhu tettéért jutalmat vesz (2 Kir. 10, 30), ha Babel elpusztított boldogoknak mondja a zsoltáriró (137, 7. 8), Debora áldása Jáél felett igazolt.

Bachmann azonban nemcsak objectiv, hanem subjectiv oldaláról is szemügyre veszi Jáél tettét; és azt mondja a) hogy, Jáél tette nem bélyegezhető vakmerő, idegen beavatkozásnak; bár nem izraelita nő volt, vérrokonságban állt mégis Izraellel s mint ilyen kötelezve érezte magát Jehova népének megszabadításánál közreműködni, ép ezért az sem mondható, hogy neme hivatását és jellemét megtagadva hajta végre tettét. Jáélnak ugyanis a jóslatot, mely Bir. 4: 9-ben olvasható, mulhatlanul ösmernie kellett; és hogy ösmerte is, következtethető főképen azon körülményből, hogy Bábák Jáéllal (Bir. 4: 22 szerint) ösmérős volt. Midőn tehát Jáél, a menekülő Sziszerát sátorában meglátja, semmi kétség sem lehetett teendője felől lelkében, ha ama jóslatra visszagondolt; b) de ezt tudva, engedetlenséggel volna vádolandó, ha azt nem teszi, a mit tett; tette kegyetlen és vérengző, de menthető; szorult helyzetben a körülmények adják a fegyvert kezeinkbe. (Valóban nevetséges az, a mit Jáél tettének végrehajtására vonatkozólag Lilienthal¹⁾ mondott: „mily tett az, egy oly tekintélyes férfit (már mint Sziszera t. i.), mint egy ökröt agyonütni“; vajjon a mai harcokban a generalisok számára van-e valami magasb kivégzési mód? De meg a sír az Olympon is csak sír; a halál is csak halál, bármily szép formában, rangunkhoz illő formában szolgáltatatik is az ki részünkre. c) az is igaz, hogy Jáél a keletiek és minden népek felfogása szerint, szent vendégjogot sértette meg akkor, midőn Sziszerát, ki hozzá menekült, (4r. 17) meggyilkolta; de hisz az ó-szövetség előadása szerint az isteni parancs feltétlenül kötelez saját véreinkkel szemben is (Gen. 22: 2; Ex. 32, 27, Bir. 20: 18; 23: 28; Deut. 13: 6 stb.), esküink ellenére is (2 Kir. 9, 3); hisz Jeremiás is így szól: „Átkozott, ki az Ur munkáját nem igazán végzi vissza-

*) Itt a szövegbeli versekre való felosztást követem az idézeteknél a világosabb áttekintés kedvéért.

¹⁾ Gute Sache der göttl-Offenbarung.

tartja kardját a vértől." (48: 10). d) Hogy Jáél álnok-ságban járt, midőn Sziszerát bekecsgetteté sátorába, ez is igaz. És itt Bachmann szerint elvetendő ama felfogás, mely szerint Jáél akkor, midőn női szivességgel behívta Sziszerát, még nem gondolt meggyilkolására s csak később instinctu divino mutavit animum. De midőn elősmeri, hogy Jáél eleitől fogva szivében hordta a gyilkolás szándékát és integro, constantique animo hajtá végre azt, nem menti fel e nőt minden vád alól. Nem helyesli, hogy Jáél tette: divinum stratēgēmā-nak tekintessék, mely kifolyása volt volna heroicus hitének; szilárdul ragaszkodik amaz elvhez: fides data vel hosti servanda; s csalárdul banni el, még egy Isten által elvetettel szemben sem tartja szabadosnak! Jáél látta, hogy Sziszerá, Isten rendelése szerint önkényt menekül sátorába, a jóslatot is tudta (4: 9) s így csalárd szineskedésére épen semmi szükség sem volt. Ép ezért, mert Jáél nem várta végét Isten végzésének, hanem önkényesen szükségtelen és illetlen csalárdkodás utára lépett, beszennyezte tettét, s ennyiben kétségtelenül bűnös. Ugyhogy Calovnak igazat ad, ki így nyilatkozott: „e tett mutatja, hogy Isten lelkének eszközei, még heroicus nagy tetteiknél is csak cserépedényben hordozzák (2 Kor. 4: 7) ama lélek erejét.” S mindemellett sem hajlandó Jáél tettét nimis abominabile crimennek — bélyegezni. Beszámítja e nő mentségére az elhamarkodást, melyet a lázas pillanat hatása természetesen teremtett meg. Ez elhamarkodás szerinte mindenesetre sötét homályt borított Jáél különben hősi tetteire; de sem az Isten lelkének működését, sem a hitből származott kész engedelmességet nem tagadja meg e nőtől. S mert a próféta Debora is ily szempontok alatt ítélte Jáél tettéről, Jehova angyalának áldását azért hallatja a felett.]

Dicsőfi József.

(Vége köv.)

A mi orthodoxiánk védelme

a Sáros-pataki Lapokban megjelent újabb csűr-csavarás ellen.

Mitrovics Gyula colléga urnak ismét kedve telt elme futtatást tenni a Sárospataki Lapok f. é. 3., 4., 6. és 7. számaiban „az új orthodoxia régi zürzavarai“ cím alatt, az új orthodoxia védelmére irt, s e Lap f. é. 1. és 2-ik számában megjelent cikkem felett. Mint hajdan az árián vitában egy betű (a jóta) üzte el darabig a békét a birodalom egyházaiból: úgy ő két betű miatt ügyes szóharczot (logomachia) folytat, s meglepőleg mutatja fel, hogy az ódon korhoz illő és elavultnak vélt sophistica és scholastica miként eleveníthetnek fel egy nem várt körben, az u. n. liberal theologia körében.

A cikksorozat két első részéről nem szükség szólnom, nem levén egyéb az, mint első védiratomnak önkényes, kivonatszerű ismertetni akarása, s oly foszlányokba tépése, hogy a ki az eredetit nem olvasta, arról tiszta fogalommal nem birand. Oly csűr-csavarással bármely cikket vagy beszédet pelengérré lehet állítani. Az ott adott oldalvágásokat, mint a kérdésre nem tartozókat, csendes türelemmel mellőzöm: különben is a két első rész bevezetésszerű, semmi újat nem hoz, csak summáz, természetesen tiszta kép helyett quodlibetet ad. Egyszerűleg a komoly olvasót az eredetire utalom s nyugodtan megyek tovább.

A scholastice szőtt cikksorozat lényeges része azon

jellemvonásokban fekszik, melyeket collega ur állítólag az én védelmemből huzott ki s az új orthodoxiára ráerőszakolt. Első jellemvonás volna tehát, hogy az új orthodoxia „épen tartalmának, gondolatainak és céljainak zürzavara és bizonytalansága miatt még csak címével, elnevezésével sincs tisztában.“ Mind ez üres következtetés, csűr-csavarás! Az általam adott alaptételben nyilván befoglaltatik mind a tartalom, mind a gondolat, mind a cél, t. i. a keresztyénség tani és elvi foglalatja mellett, az isteni erőnek és életnek érzületben és tettekben megvalósítása. Védni a keresztyénség positiv igazságait a szentírás alapján, s a reformatio nagy hitvallásai szellemében, a modern mindenrendű támadások ellen; s egyszersmind a keresztyénségben eredetileg benrejő haladási erőt, főleg az által fejteni ki, hogy az Isten és ember szeretet e bennünk s a világon nagyobb hódítást tegyen. — ha mindez, tartalom, gondolat és cél nélkülöző törekvésnek bélyegeztetik: akkor csakugyan látni nem akarás s megkeményedett szív áll ellenünkben, vagy rejtett célú csűr-csavarás mestersége!

Hogy másfél évtized alatt tartott több rendbeli nyilatkozataimban felváltva, mintegy kísérlet gyanánt, más-más névvel illettem hittani irányzatunkat, mindenki beláthatja az illető értelmezések tartalmából, hogy egy ugyanazon tartalom és irány kifejezői azok; de az elnevezés számának szaporítása is a támadó részéről tul feszített, mert „újabbkori, megújult és új“ ugyanegy fogalmat fejeznek ki, de hát egyből minden áron 3-at kellett csinálni. De eddig nem is ütött vak zajt senki, s úgy látszik, főleg az új jelző az, a mi nem tetszik. De miért? — erre nincs befelelve; mert a mi felelet adatott, az ellen megadtam nyíltan a tájékozást, s nem loyalis eljárás, ha szavaink félre magyarázása érdekében nyújtott felvilágosítás után is folytattatik a csűr-csavarás. A Hengstenberg irányát, mely 1848-ban leélte magát s más pártalakulást vont maga után, visszautasítók; hiányzott abban a szabadság eleme, mi ezt elfogadtuk; elfogadtunk oly elemeket is, — p. o. a merev confessionalis-musnak az evangyéliom szerinti szelidítését, — melyek lehetlenitik, hogy az egyenes lelkűek a mi irányunkat a Hengstenberg megboldogult irányával azonosítsák. Ha mindez az ellenfél részére nem elég, nem nyílt, nem őszinte és nem a magyar kálvinista gondolkodás módhoz illő, akkor nincs kivel beszélni komolyan.

Mind az ó, mind az új szövetség számos példával mutatja fel az új jelző jogos bibliai használatát: új Jéruzsálem, új ég, új föld, új templom, új sziv, új élet, új ember, új szövetség — megannyi szentírási kifejezések s haladó álláspontot jelzenek a régivel szemben. A modern theologia zsarnoksága elő áll s tiltja a bibliai új jelzőt korunkban az orthodoxia elé alkalmazni! — Az új jelző, ha haladást jelez, szabadon használható; más mint theologiai téren is, szokásban van az: újkor, újvilág, sőt van legújabb kor is. Maga a modern theologia sem idegen phasisainak feltüntetésére az új jelzőtől, magok nevezék bizonyos büszke tudattal a magok hitrendszerét „legújabb theológiá“-nak, bizony pedig a theologia is oly régi, mint az orthodoxia.

Astíé Frigyes, lausenei hittanár, ki sok tekintetben, s főleg irányban és szellemben, a francziák Schwarz Károlya, a szabadelvű theologusokat, Schenkelt, magát Schwarz Károlyt is, és a protestáns egylet hiveit, nem habozik „új rationalistáknak“ (nouveaux rationalistes. „La The-

ologie Allemande Contemporaine. Geneve. 1875. III. rész. 82. l.) nevezni. Joggal teszi. De aztán a gázolt, megrótt orthodoxoknak is ismerjék el joguk gyanánt, hogyha tesszik, hasonló módon felvehessék az „új orthodox“ nevet. Astié, mikor nem Schwarzot másolja, a Hengstenbergianusokat az orthodoxia restaurálóinak (69. l.) nevezi; Twesent, Nitzschet, J. Müllert stb. meg „orthodox modéré“-nek. Ne ütődjünk meg a nevekbe; ha felütjük a rationalismus történetét, a legközelebbi század alatt, Semlertől Lang Henrikig, annyi árnyalatokkal — tisztelt collega ur guny szótára szerint „árnyék irányokkal“ — s azokat kifejezni megkísérlő elnevezésekkel találkozunk, a mennyiben majdnem minden liberal theolog maga egy-egy saját árnyalatot képez, — hogy az osztályozásra egész kis szótár gyűjthető. Nemcsak az orthodoxiának volt halottja, ismeretes a „holt orthodoxia“ (Dorner Gesch. der prot. Theologie. 714. l.); de volt és lesz a rationalismusknak is. Ilyen halott a XVIII. századi rationalismus is, a büszke illuminatio ivadékai, melyet maga Astié is „hamis, szűk és korlátolt“-nak (faux, étroit, borné. 220. 221. ll.) jellemez, a 19. században már vulgaris rationalismus színvonalára szállt alá, „irodalmi hagyatékai jelenleg már a curiositások és antiquitások muzeuma számára bírnak érdekekkel“, — erősebb és következetesebb ivadékai által a feledés sirjába taszított. A Baur-féle tübingai iskola 1842—1857-ig élt és virágzott, s ekkor ismét bölcsebb örökös lépett nyomába, s Baur rendszere romba dőlt. (Sabatier: Encyclopedie des sciences religieuses. Páris 1877. II. 124. 127. l.) Nippold Frigyes egyaránt beszél a „régí orthodoxiáról“ és „régí rationalismusról“ (Handbuch der neuesten Kirchen Geschichte. Elberfeld, 1867. 338. és 322. ll.), sőt „mérsékelt orthodoxiáról“ (temperirte orthodoxie) és pedig erről elég méltányló elismeréssel (325. l.).

Sokkal feltünőbb, meglepőbb, hogy maga Nippold idézett művében, a 19-ik századi orthodoxia stádiumai együttes jelzésére a „modern orthodoxia“ névvel él, s a németországon kívüli e fajta orthodoxia előnyét a német hasonló irány felett kiemeli (58. és 62. l.); a 44. §-ban pedig külön cikket szakít „die moderne orthodoxie in der Kirche“ felirattal (321. 324. l.) Ha én mertem volna ily nevet használni, a fából vaskarika, ellen mondás, zürzavar stb. jelzők halmaza csak úgy omlott volna rám, mint a zápor. Mindez azt bizonyítja, hogy a rationalismus a maga chamaeleon változékaival fejlődési szakokon ment át s eljutott a végletekig, beigazolván, hogy nem bebalzsamozott hulla; egyúttal az is igazolva van, hogy az orthodoxia is fejlődési fokokon ment át, mert ez sem mumia, nem is akar az lenni. Hogy az is elment a végletekig, az való. Azért áll a történelem fátyla rendelkezésünkre, hogy tanuljunk az elkövetett hibákon. Ha tehát mi megakarunk orthodoxoknak maradni, de a szélsőségeket jobbra és balra kerülni, s az evangéliomi utmutatásokat követni; a régi alakot gyakorlati tévedéseiben nem repristinálni; az evangéliomi szabadságot a kijelentés napfényénél a rendszerben megtartani; a tudományt és biztos vívmányait nem bálványvá, nem mindenhatóvá tenni, hanem a Mindenható dicsőségét hirdető s az isten országát támogató egyik szép és hatalmas eszköznek, segéd-erőnek tekinteni; ha a páli hit, remény, szeretet mennyi ajándékait nem egymás rovására, hanem egymás kiegészítésére ápolni, mivelni törekedünk: e magasztos tárgyak, gondolatok és czél felöléléseért a nemes szív kárhoztató kö-

vet nem dobhat ránk. Ezen, elődeinél szélesebb talajra helyezkedő orthodoxiát, mely jótékonyan csillámlik a kedély és elme titkos redőiben, s viszhangot talál a tiszta lelkiismeretben, ártatlan szándékkal neveztem ujnak. Jobb nevet szívesen elfogadok, de a guny és csür-csavarás vak lármájának pengő érczét és zengő czimbalmát sorsára bízom.

A „reformátori szerep“ gondolatomban sem fordult meg, sem pedig „önálló új theologiai irány“ inaugurálása, olyanról tehát, minek fogalma sem szülemlett meg fejemben. Nem abdicálhatok, mert az abdikálás tárgytalan volna. Én egyszerűleg constatáltam a mívelt külföldön a „modern orthodoxia“ (Nippold szavát használva) ágazatának szép törekvését; constatáltam, hogy magyar hazánkban is előtérbe lép a mérsékelt orthodoxia, mely a viták és harcok keserítő göröngyei helyett a szeretet alkotásainak gyöngyeiben gyönyörködik inkább; én csak constatáltam, hogy a prot. egyesület által szervezetebben megindított modern theologia ellenében küzdök és felszólalók lelkületében nem a régi, merev orthodoxia égető parázsa ég, hanem ez irány a hitelv melletti hűség és bátorság erényei mellett, a józan haladás tiszta fénye előtt sem huny szemet... s a tan és élet, az evangéliom es szabadság, párhuzamos fejlesztésére törekszik építő modorban. Ezzel nem „kicsinyeljük“ mi a régi orthodoxiát, hanem épen tiszteltté, állandóvá akarjuk tenni, és így megmenteni. Mi szeretjük egyházunk sark teteleit, azért aggódunk és küzdünk, hogy az új viharok közöl is diadalmasan emelkedjenek ki, de nem mint holt ereklyék, hanem mint élő és éltető termő magvak. Ezek a „szegényes holmicskák“ — a modern stoikus góg egyik új műszava ellenünkben — újítják meg a hitet és egyházat, gazdagítják és diszesítették az utóbbi 3 századi világtörténelmet a reformatio áldásaival, s ezek fognak védvárakká és mentő hajókká alakulni át a Krisztus egyházára támadó harcok vései és hullámtorlatai ellenében.

Balogh Ferencz.

(Folyt. köv.)

Visszhang Biki Ferencz lelkész ur „Kiáltó szó“ czimű cikkéhez.

Kétségenkívül nagyon helyeselhető s pártolható a „Kiáltó szó“-nak eme nyilvánítása: „óhajtandó volna, hogy lenne mindnyájunknak valamilyen tudományforrásunk.“ Azt hiszem s remélem, hogy az érdekeltek el is követnek mindent, a mivel körülményeik szerint rendelkezhetnek, csak hogy létre jöhessen egy ref. egyházmegyei olvasó könyvtár számukra. Nem rég hallottam egy evang. ref. főúrtól: „azt szeretném — mondá — ha minden jelentékeny dombon egy ref. templomot láthatnék.“ Én is óhajtánám ezt, ha úgy lehetne! Csakhogy ehhez sok kell! Óhajtánám, vajha minden egyházmegyének lenne olvasó könyvtára, csak hogy a mi egyik helyen szokás és jó, meglehet, nem lehet az jó szokás a másikon; erről alább világosabban bátorkodom szólni.

Bármilyen készüllettel jöjjön is ki valaki az iskola falai közül, igen szükséges, hogy tovább olvasson s tanulmányozzon, — nem elég tehát csak a mulasztatlan köteleességet elvégezni; mert úgy járhatna az illető egyén, mint az egyszeri falusi öreg pap, midőn Napoleonról hallott a lapokból, felkiáltott: mégis él az a Napoleon? Hiszen még kis tanuló koromban tanultam róla s régi dicsőségéről!

Nem oly régen mondta a tudós Ballagi, midőn egy jónevű, jóra való, szorgalmas törekvésű pesti káplán — ki az ő lapjába is dolgozgatott, s egyéb tudományos munkákban is fáradozott — falura választatott el lelkészül: „sajnálom; mert félek, hogy a falusi moh belepi tiszteletes öcsém uramat.“

Hogy képezni kell az embernek mindig önmagát, kivált egy lelkésznek, azt mindenki tudja velem együtt.

A „Kiáltó szó“ indítvány pontjai jók s életre valók, kivált ha annak idejében nemcsak papirosan maradnak. Én erősen hiszem, hogy az „indítvány“ magvai jó talajra kapva, erős fákka nőhetik ki magukat. Ha azonban mégis az ellenkező következnék be, ha az indítványozó maga maradna is indítványával, ott van a bölcs mondata: „ha egyedül maradsz, ha minden elhagy is, vigyázz, hogy azért mások iránt gyűlöletet ne mutass.“

Van még ez uttal egy pár szavam a lelkészi értekezletek felől:

Alig voltam párszor ily értekezleten, hol okultam s tanultam, a szép határozatok s tervek azonban, — ugylátszik — papirosan maradtak; mert lelk. értekezleteink is abba hagytak. Pedig hogy szükséges lenne olykor-olykor ily összejövetel, bizonyítják az alább következő tárgyak is, melyeket nt. Berky István volt korelnök ur 1880-ik év július 28-án küldött körleveléből, kegyes engedelmét remélve, kijegyzek:

„A hitközöny s mind nagyobb mérvben mutatkozó egyháziatlanság és a városokról az egyszerűbb vidéki népre is kiáradott szemérmertlenség s erkölcsi romlottság honnan származtak? Mik voltak szülő okaik s fejlesztők? Mik és mely téren volnának kívánt sikert ígérő teendők a társadalom e veszélyének elhárítására?“

Más hasonló tárgy: a polgári házasság nem szünetelő kérdése. Protestáns keresztyén hit és erkölcsi szempontokból helyeselhető-e az? Annak törvény általi engedélyeztetése jó és hasznos lenne-e családi, egyházi és nemzeti érdekek tekintetében? Emelkednék-e vele a józan vallásosság s tiszta erkölcs, mint a társadalmi jólét alapja? Sürgetőleg kívánhatja-e annak életbeléptetését az igazi józan cultura, s a szabadelműségben előttünk haladó nemzetek s országok példája?

Harmadik tárgy lehet: közelből vétetve, sok kisebb népességű és szükséggel küzdő egyházaink sorsán miképen segíthetési módjainak s eszközeinek gondos kutatása, s ezek gyakorlatba vételének, a különböző körülmények szerint — megjelölése, kimutatása.

Elvont theologiai tudományok és vitás kérdések közül ugy hittani, mint egyháztörténelmi részről — kinek mi tetszik — tárgyat választhatnak értekezleti körünk t. tagjai, gyakoribb s kedveltebb olvasmányaik szerint és hasznosíthatják szószéken kívüli munkásságuk gyümölcseit, ő maguk élvezete mellett.“

Mily fontos tárgyak ezek! Valóban a lelkészi értekezleti összejövetel üdvös célja is azt bizonyítja, hogy a papnak mind éjjel, mind nappal, mind kedves, mind kedvetlen körülményei között is olvasgatni s tanulgatni kell.

A „Kiáltó szó“-ra akarván még visszhangot adni, röviden azt mondom: „minden dolog kezdete nehéz“, ámde kedves a gyümölcse. Minden jó dolog létrejöttét bölcs ész, megfontolt kigondolás s okos intézkedés szokta megelőzni.

Ezek után a „Kiáltó szó“ hangoztatóját, mint egy bölcsen gondolkozó, tudománykincs után óhajtozó férfit, én, szerény üdvözléssel, a nemes cél eléréséhez jó kívánattal egyetemben fölkeresni magam részére jóleső édes kötelességnek tartottam.

Sárközy Ignác,
puszta-daróczi evang. ref. lelkész.

Földeák.

E helynév 200 esztendő óta nem fordul elő s nincs említve protestáns évkönyveinkben.

Egy híján 200 éve, hogy Földeák a Budavár bevétele után elrémülten visszavonuló és mindent rombolva-pusztító török hadsereg által Batidával és Makóval, a Tisza balpartján fekvő emehelységekkel egyidőben elpusztított, a földszínéről mintegy eltöröltetett.

Egykor — Ember Pál Földeák név alatt emliti Lampénál — 641. lap — s pongyolán kiejtve, a köznép nyelvén ma is így hangzik e helynév — virágzó reformált egyház lehetett s volt is Földeákon, mint a most említett két helyen is.

Batida többé nem épült meg. Emlékét a rét — most már szántóföld — egyrészenek neve tartja csak fön. De, hogy nem kicsiny hely lehetett, bizonyítja ama nagy terület, mely e név alatt ismeretes és részben H.-M.-Vásárhelyhez, így Csongrád megyéhez, részben pedig Makóhoz, így Csanád vármegyéhez tartozik.

Földeákat újra megülték. Fölépült. De reformált egyházunkra nézve létezni, ennek részét képezni megszűnt. Nem tartozik e cikk keretébe, hogy egyházunk sajnós veszteségének okait vizsgáljuk; — az idők és események tanujelül itt csak annyit említnék föl, hogy még 1856-ik évben is egyetlen protestáns lakosa sem volt Földeáknak.

Legeslegujabb időben, s különösbbe H.-M.-Vásárhelyről költöztek ide néhányan. Összeírásuk most folyik, — befejezve még nincsen. Számuk a százat meghaladhatja, s református hitfeleinknek itteni szaporodását méltán rohamosnak mondhatjuk.

E nagy és gyors szaporodásról makói reformált egyháztanácsunk csak a napokban vett kedves, de egyszersmind elszomorító tudomást. A kedves jelzöt nem kell értelmezni; az elszomorító jelző megérthetésére pedig földéaki elkeseredett hitfeleink panasának eme rövid tételét emlittem föl „vegye, fogadja őket egyháztanácsunk oltalmába, mert ők Földeákon nemcsak iskolai-adó és a plébánus részére a catholikusok által szerződésileg kötelezett tartozások aránylagos fizetésére köteleztetnek, — de a tulbuzgalom miatt hitükben és vallásos meggyőződésükben sem maradhatnak nyugodtan.“

Ennyit mondok. S hálát adok Istennek e fölmerült kellemetlenségekért.

A szülőföldét elhagyó s idegenbe költözött egyéneknek — sok lelkészársam tapasztalhatta már ezt — meg van a rejtőzködésre való hajlam s iparkodnak úgy viselkedni, hogy hitfelekezethez tartozásuk lehetőleg titok maradjon. A Földeákra költözött reformátusok is — talán még sokáig — e gyakorlathoz tartják vala magukat, ha az irányukban alkalmazott elbánás által oltalom keresés — s kérésre nem kényszerítetnek. Hálát adok azért Istennek, hogy megaláztattak. Javára lön ez a makói ev. reform.

egyháznak, mert a való állapotról értesülést nyerhetett. Javára lón a szegény földéaki hitrokonoknak, mert ügyök védelemben részesült. Javára lehet — ha a hitfelekért, mit hinni szeretünk, hasonló érdeklődéssel viseltetni fog — egyetemes ev. reformált egyházunknak.

Uj templomunk mellett lakó lelkésztársam Csécsi Miklós ur, kinél a földéakiak jelentkeztek volt, — hogy őket, a kísértés alatt levőket, a tiszta evangéliumi hitnek megtarthassa s abban erősítse, folyó évi február 1-ső napján megjelent közöttök — s egy — e célra nem kis nehézséggel megnyert — hajlékban isteniszteletet tartott, s az uriszentvacsorát kiszolgáltatta, melyben a jelen voltak mindannyian buzgó érzellemmel és meghatottsággal részesültek.

200 év óta most tartatott először ev. reformált egyházunk szertartása szerint, istenisztelet Földeákon.

Egyháztanácsunk pedig, midőn az elárvult földéaki hitrokonok kérése eléje terjesztetett; midőn ezeknek szomorú és elszomorító sorsáról, a helyzet teljes fölismerése után biztos tudomást szerzett s megértette, hogy az első istenisztelet megtarthatása is mily sok nehézségekbe ütközött, valóban keresztyén érzelmek behatása alatt — mint Jézus, a mi megváltónk, egykor a nagy sokaságon — könyörületre indult rajtok — a szegény földéakiakon — mert olyanok, mint a pásztor nélkül való juhok. Márk. 6, 34 és hogy hitünknek e cselédeivel jól tehesse, elhatározta, mikép egyházközségi közgyűlésünk elé véleményes javaslatot terjesztend, hogy ez határozza el egy háznak vételét Földeákon, mely boldogabb időig az oda helyezendő tanítónak — mert ez okvetlenül szükséges — lakásul, iskola s egyszersmind istenisztelettartás helyiségeül szolgálhasson.

Ez megtörtént. S egyházközségi közgyűlésünk az eléje terjesztett határozati javaslatot, az indokok alapján, f. hó 1-ső napján tartott ülésében, egyhangulag elfogadta — s a szükséges ház megszerzésére a presbyteriumot felhatalmazta.

Száraz rövidséggel hozom e nagyérdekű eseményt a reformált egyház egyetemének tudomására. Nem azért, mintha valamivel dicsekedni akarnánk, vagy mintha a makói ev. reform. egyháztanácsnak, vagy egyházközségi közgyűlésnek dicsőségét keresni szándékoznánk, mert Istené a dicsőség, ha akarhatjuk és véghez vihetjük a jót, hanem tudomásra hozzuk ez eseményt azért, hogy magyar ev. reformált egyházunk figyelmét Földeákra felhívjuk, jóakaratu pártolásukat megnyerhessük, hogy minden befolyásos egyén könyörületességre induljon a földéaki árva hitrokonokon, mert olyanok, mint a pásztor nélkül való juhok — így a reményteljes kezdet dicsőséges növekedést vehessen. *)

Nagy munka vár reánk.

Itt egyik kézzel építeni, a másikkal fegyvert tartani, védekezni kell.

Makó, 1885. márcz. 5.

Szöllösi Antal,
ev. ref. lelkész.

*) Ez érdekből a „Protestáns egyházi és iskolai lap“ és a „Sárospataki lapok“ nagytiszt. szerkesztősegeit teljes tisztelettel bátorkodom kérni — bár tudom, hogy más lapok cikkeit reprodukálni nem szokták, — legyenek jók jelen rövid cikket lapjaikba kivételesen — ex speciali gratia — átvenni. Sz. A.

Különfélék.

Földeák. Felhívjuk tisztelt olvasóink érdeklődő szives figyelmét „Földeák“ című cikkünkre s a nagytiszt. esperes és lelkész urak által egyházunk egyetemének gondozó és pártoló jóakarataiba ajánljuk ez ügyet. Szép missiót teljesített itten a makói derék egyháztanács és egyházközségi közgyűlés s meg vagyunk róla győződve, hogy a két kitünő lelkész által fölvetett ügy nem fog porba hanyatlani. Lapunk szerkesztősege 5 frttal megkezdi az adakozást a földéaki gyülekezet fölsegelésére s a hozzá érkezendő adományokat esetről-esetre való nyugtázás mellett szivesen eljuttatja rendeltetési helyökre.

Egy külföldi tudós Debreczenben. Kitünő vendég látogatta meg városunkat és ebben főiskolánkat Angelo De Gubernatis gróf személyében. A nagynevű olasz tudós és költő, kinek óriási irodalmi munkásságáról csaknem csodadolgokat beszélnek a politikai lapok, főként tanügyi viszonyaink tanulmányozása végett jött hazánkba s f. hó 8-án Debreczenbe érkezett Kun Géza grófnak, a Kuun-codex nagynevű szerzőjének, e jól ismert nyelvésznek és történet-tudósának társaságában. Megérkezése estvén banquetten rendeztek tiszteletére, hol látható örömmel hallgatta az őt üdvözlő magyar, francia, angol és latin toasztokat. Másnap fölkereste utitársával együtt a főiskolát, hol tanárok vezetése alatt, a nagy könyvtárban töltve legtöbb időt, megnézte az oratoriumot, a nagy gyűléstermet, az iskolai levéltárt, a muzeumot, a tanári olvasó szobát, meghallgatta a fizika tanárának előadását, benézett az ifjúsági olvasó szobába, könyvtárba s végül meghallgatta a főiskolai énekkart, mely leg érdeklődéssel, szemmeláthatólag gyönyörködven az ügyesen csoportosított, tiszta praecisióval előadott énekdarabokban. Először az énekvezér előtt fejezte ki megelégedését, azt mondván neki németül, hogy a hallott dalok mind szívének legmélyét érinték, majd a jelenlevő tanárokhoz s az ifjúsághoz fordulva, a következő szép latin beszédet mondá: „Nuper accepi Ladislaum Pyrker virum doctissimum, Debrecinum unum civem in litteris latinis peritissimum noscendi gratia olim se contulisse; nunc ipse, vir non doctus, sed vestri studiosus, huc adveni, non unum virum tantummodo, sed quasi populum visurus in hoc collegio congregatum, ubi scientiae, patriae, religionis cultus maxime floret. Mihi quidem relatum Calvini ecclesiae sectatoribus aliquid duri inesse; nunc mihi jucundissimum apud vos me contrarium experimentum luculenter fecisse; satis enim jam nunc mihi conpertum a scientia, a moribus vestris comitatem nullo modo esse alienam; quare vehementer gaudeo, doctores sapientissimi, juvenes candidissimi in consortium vestrum me hodie advenisse.“ E beszéd magyarázatául csak annyit, hogy Pyrker László egri érsek Péczelyvel való megismerkedés végett jött el Debreczenbe. A tiszta latin kiejtéssel mondott beszéd s általában a nemes vendég vonzó megjelenése méltó lelkesültséget támasztott ifjainkban. Természetesen meglátogatta a hirneves gróf főtiszt. püspök urat is, ki előtt elutazása órájában azon óhaját fejezte ki, hogy vajha Debreczen ne csak kálvinista Róma, hanem a kálvinisták Athenéje is lenne az által, hogy itt mielőbb egyetem állittassék. Városunkat, melynek egyéb intézeteit, többek között a szegények házat is fölkereste, a legjobb emlékekkel hagyta el a nemes gróf s biztosított minket, hogy a miket itten ta-

pasztalt, javunkra fogja irodalmi munkáiban értékesíteni. Isten hozta. Isten vezérelje!

Dicsőfi József, volt debreczeni főiskolai szénior, kit a mult nyáron a fotiszt. egyházkerületi közgyűlés az ötödik theologiai tanszékre pályázóul kijelöléssel érdemesített, haza tért külföldről, hol a lipcei s a marburgi egyetemeken a héber, a syr, az aram s az arab nyelvek tanulmányozásával foglalkozott. Az ifju szaktudós Debreczenben Némethy Lajos lelkész ur mellett foglalt el segédlelkészi állást. Exegetikai képzettségéről fényes bizonyítást tesz lapunk ez évi folyamában megjelenő „Deborá“ czimű műve is. Hozta Isten öt körünkbe, hol őt méltán becsüli mindenki s hol azt kívánják nekie, vajha fényes szakképzettségét egyháza javára mielőbb valamely teljesen önálló munkakörben értékesíthetné! Azok közé tartozik ő, kik tudvágygyal menve ki külföldre, tudományyal megrakodtan jönnek onnan haza. Üdvözljük!

Lelkészválasztás. A Felső-bányai egyház Czelder Márton helyére Nagy Lajos makói segédlelkészt választotta meg közfelkiáltással lelkészévé. Üdvözljük a derék ifju munkást önálló munkaterén s virágzást kívánunk a vezetése alá jutott egyháznak!

A tanítóképesítési vizsgák ideje május 3. s következő napjaira s helye, mint rendesen, Debreczenben tüzetett ki tiszántuli egyházkerületi főhatóságunk által.

Uj könyvek. Beküldettek szerkesztőségünkhöz 1. Utmutatás a keresztyén vallás népiskolai tanítására. Második kötet. Irta Kovács Lajos, tanítóképezdei tanár. Ára 55 krajczár. 1885. Hornyánszky V. Budapest. A munkás szerző vezérkönyvének első kötetét lapunk valamely közelebbi számában fogjuk ismertetni s ha azzal végeznünk, e második kötetet is azonnal részletesen ismertetjük. Addig is melegen ajánljuk a tanügy barátok szíves figyelmébe. 2. Krisztus személyisége stb. Irta Schaff Fülöp, new-yorki theol. tanár, fordította Kecskeméti Ferencz. Budapest, Hornyánszky V. 1885. Ismertetni fogjuk.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak:
Csiky Lajos, Géresi Kálman.

HIRDETÉSEK.

Pályázat

az érmelléki ev. ref. egyházmegyébe kebelezett másodosztályu, 950 frtra becsült, évi javadalommal ellátott álmosdi ref. lelkészi állomásra.

Pályázati kérvények f. évi Ápril hó 10-ig Szóke János espereshez Ér-Mihályfalvára küldendők.

Debreczen, 1885. márcz. 10.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat

a békés-bánati ref. egyházmegyébe bekebelezett vésztői ref. egyház lelkészi állomásra.

Évi fizetés:

1. Készpénz: 96 frt 60 kr.
2. Szántás váltása: 54 frt.
3. Szénakaszálás, gyűjtés, behordás váltása: 16 frt.
4. Örletés, daráltatás váltása: 15 frt.
5. Nád váltása: 15 frt.
6. 5 öl kemény tűzifa váltása: 50 frt.
7. Buza 41 hektoliter.
8. Árpa 41 „
9. Föld 80 hold; melynek adóját az egyház fizeti.
10. Az egyházkerület által megállapított stóla s kiadványokért járó díj.
11. Faggyu 22 kiló 50 deka.
12. Tisztességes lakás.

Lelkek száma: 6000.

Az egyház a tiszántuli egyházkerületben első osztályu.

Az elválasztandó lelkész a békés-bánati ref. egyházmegye özvegy-árva pénztár intézetének kötelezett tagja; hivatalát az 1886-ik év ápril 24-én foglalandja el.

Pályázati kérvények az 1885. év ápril 10-ik napjáig, Szabó János békés-bánati egyházmegyei espereshez Körös-Tarcsára — Békés megye — küldendők.

Debreczen, 1885. márczius 10.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat

a beregi ev. ref. egyházmegyében megürült

Tisza-adyi

Tisza-vidi és

Tivadari lelkészi állomásokra, melyeknek évi jövedelme — termény készlet — tagosított földbirtok, lak, stolarékban 600 frt becsértékre számított egyenként.

A pályázati iratok f. évi Április hó 5-ik napjáig Peterdi Károly espereshez Barabásba u. p. Mező-Kaszony — küldendők.

Debreczen, 1885. márczius 10.

Révész Bálint,
püspök.